

ПИСЬМО ДЛЯ БЕЛЕТРИСТИКИ И НАУКИ.

Ч. 3.

Львовъ, 22. Цвѣтня

1867.

УПАВШІЙ АНГЕЛЬ.

Повѣсть

Волод. Стебельскаго.

(Продовженіе)

III.

А С С О.

„Она не любить мене! —“ сказавъ Ассо въ-голосъ и... голився дальше.

Кабинетомъ Асса була хороша свѣтлиця съ широкими видами на буйну природу гôръ.

Говорить Бальзакъ, що зъ домашнаго пристроенъ заключати можъ на душу, на характеръ господаря. У Асса видимо мимо всего комфорта щось безладного и перечного, видимо другдѣвъ якогось духа неясного и бурного. Побѣчъ переймаючого картона зъ Дантона, где говорить цѣла величия гроза ада, молится на стѣнѣ чудесна мадонна Муриля. Пôдъ сею мадонною стоитъ мармурня богиня любови и кличе нѣмо до мистерій радости. На столѣ лежить антологія зъ Байрона при горячихъ пѣсняхъ Петефіого, а за нимъ Кокъ съ охочими парижанками своими... Пôдъ ручницями и саблями всякого рода дрѣмае велика чорна собака.

Ассо мае уже до 40 лѣтъ. Видишъ, що въ сихъ зрѣницяхъ жаръ еще не пригасъ, що сила того духа еще не змарнѣла; але зъ морщинъ того лица, зъ сѣдѣючого волосся говоритъ не одна горкай тайна минувшості.

Сказано, Ассо бувъ типомъ особенного рода. Такихъ людей найдешъ въ дружинахъ кожного народа, пôдъ всякою стрефою родят-

ся они, живутъ и загибають — ефемеридами. Ихъ характеромъ — страсть.

Зъ-бѣтки берется бінь, такій паразитъ загала? Зъ гнилого духа цивилизації. До чого довела она, тая славна культура теперѣшности? Она звалила великій храмъ юности нашои, духомъ ироніи розбила она святощи сердця. И такъ кинься отъ сихъ миліоновъ, що ихъ обнимаетъ горячою душою, кинься отъ того народа, котрому кровь свою даешь, бо нѣмецкій мудрагель голосить, що твой Богъ — глуздѣвъ сонъ, що твоя гадка — туманъ, що твоя душа — химера, ничо!... Дивѣтесь, иде поезія съ клятвою розпуки, палитъся страстно, поки не спалитъ, поки не загине роздерта душа въ домѣ варятовъ або въ пропасті грѣха. Дивѣтесь, ничо-ничо не лишилося, хибань туга за святою вѣрою молодости, хибань софизма розбитого духа, хибань тое Я — —

Чи се не іронія? Отже новои, новои жизни мѣсто хоробного титанизма — науки, глубокой науки мѣсто поверховного образованья — псалмовъ надѣї и мира мѣсто поезіи розпуки — здорової філософії народа мѣсто теорій одиниць — генія, гей генія славянскаго, святого генія будучности, нехай огорне зблѣлу душу миліоновъ! — —

Достаточно сихъ рефлексій, Ассо уже переставъ голитися. Пересмотрѣвши свою фри-

зуро въ зеркалѣ, вергся нашъ фанфаронъ на канапу, и почавъ яко ранѣши молитву читати Манфреда.

Але биь бувъ только нужденною карикатурою того великого героя.

Где Ассо родився, где перебувъ лѣта першои молодости, не знаемо. Теперь биь есть капитаномъ отъ гузаровъ — на пенсії. Тутъ підъ сими Карпатами думае Ассо о минувшихъ лѣтахъ жизни, тутъ домашнимъ другамъ своимъ говорить биь повѣсти зъ картинъ своеи души. Тутъ до гбръ и скалъ збѣшовъ Ассо зъ гомонного мѣста, щобы воздухомъ полонинъ загоити сердця бѣль, щобы съ вечерною дрѣмotoю потуряти о минувшости и зорямъ розказати... жаль за грѣшми, що прогайновавъ, и за довгами, що надѣлавъ, ажъ до гбръ загнався передъ лукавою чередою.

И скучно было Ассови въ смирий тишнѣ села, где природа красотами своими не заняла, где людъ непорочною душою не промовивъ до сердця. И вергся Ассо до книжокъ, где родилися и боролися и мерли великии духи исторіи, але биь не мѣгъ перенятися сими борбами за идеи, бо за идеями биь дармо глядавъ въ опустѣлой душѣ.

И затуживъ Ассо за далекими днями юности, а ангель золотои юности говоривъ со слезою: „Чого-сь глубоко такъ упавъ?“

А душа его, на-пѣль бѣла а на-пѣль чорна, придавила солодкую нуту молодости и роздерла бѣлу одежду ангела своего.

Але часами будилася знова тая чудесна арія и забутую пѣсню зазвонила душѣ, а душа згадала на святощи юности и заплакала на звалищахъ храма. Тогдѣ росою ишла отрада въ широкую пущу сердця и сердце забажало новои жизни и Бога забажало, а жизнь новая зорѣла, а до того молебна клонився Богъ —

Се бѣлая душа Асса.

Але спѣванка-згадка затихала скоро, и будився демонъ страсти, и страсть обнимала душу темною своею свитою. Тогдѣ душа не тямила законѣвъ чести, чужого добра не тямила, а видѣла только себе, себе. А за собою не бачила тая душа ногани рафинеріи грѣговъ. И такъ ступай дальше тою дорогою,

марнуй послѣдній огонь духа, поки не трѣсне судина, а надъ останками збѣдится люде и звѣдаются: „Що ты здѣлавъ для насъ, для народа твого, для круга якого?“ — —

Се чорная душа Асса.

„Люби ю, але любовью почитанья, яко почитаешъ храмъ якій! Талія тебе огрѣе теплою сердця, Талія верне пропавшій духа рай!“ — говорила добрая душа Асса.

„Люби ю, але любовью страсти, яко любило сердце только лѣть! Талія розжене скуку твою, займе тебе въ однотонности села, поки не вержешь ю!...“ говорила злая душа Асса.

„Она артистка — поезія! —“ казавъ ангель.

Она невѣста — несила! —“ казавъ демонъ.

И такъ палився Ассо гадками своими, палила го тая Талія красна, Талія гордая. Она до снобъ его сходила въ цѣлой прелести тѣла, она въ день стояла передъ нимъ въ цѣлой характерности духа ...

Такими фантазіями разгоряченъ, почавъ Ассо... сиѣдати съ хорошимъ апетитомъ.

Зѣ-підъ стола озвалася собака и стрѣлила великими очицями на двохъ мужчинъ, которѣ що-ино пороги Ассового кабинета переступили.

(Д. 6.)

МОЛИТВА.

Отняли слезы и дѣвочій
Мой жаль со ними мы отняли —
Не видять свѣта сумній очи,
И темно, темно; только въ дали
Любимецъ мой — одежда бѣла —
Се похоронъ-могила!

Отняли рай менѣ любови,
Душа марнѣе самотою —
Не чуе милый, якъ безъ крови
Вмѣрає серденько; весною
Погибелъ ми — одежда бѣла —
Се похоронъ-могила!

О ты мя чуешъ, ты розпятый
Мой Боже! Я твоя дѣтина,
Ты Богъ любови — загибати
Не дай менѣ! Еще дѣвчина

Не жила свѣта красотами!
О будь со мною молодою,
Верни ми рай — о будь со мами,
Верни намъ рай — а темнотою
Зорница гаразду задне —
О Господи! чи зазорѣ?...

1865.

Марія

Два братья.

(Дальше).

„Що Иваню? що хочешь тутъ? —” отвѣчає Юрій, а слова его звучатъ истинно яко пародія моен рознукі.

„Хочу тобѣ, солодкій, помочи занести копій, котрого надѣйся, надѣйся —”

Я здається смотрѣвъ тогдѣ на душу, которая въ небеса хоче пуститися, а которую чортъ держить за фракъ, нѣть! за крила.

Нѣмо, затято стоялисмо еще зѣ-десѧть хвиль коло себе, дожидаючи рѣшеня колизії; але понеже жадень не хотѣвъ перше забратися, лишилисмо обѣйстє любови — оба. Зѣ-бтси пойшлисмо противными дорогами, обертаючися що-хвиля, чи другій не лишится и не побѣдить.

Зѣ тои-самон причины ходилисмо селомъ такъ довго, поки визитная пора не минула.

И такъ вся моя енергія не змогла мене довести до забажаної цѣлі; я бувъ дѣйстно въ отчаянью. Отже почавъ я орудовать письмами, склаючи горячо стилизовани слова въ вѣрніи руки служанки. Они певно ишли за своею адресою, боя не забувавъ, вѣрній руки часами озолотити.

Якъ хорошо чорнобровая служанка рѣчъ мою вела, пересвѣдчився я зѣ того, що всяке письмо Юрія, того неотступного товариша моего, черезъ ню до мене доходило. Зѣ крайної радости писавъ я рецензії на сухія положеня брата, который скорше були-бѣ якимъ канцелярійнимъ рефераторомъ, якъ бесѣдою любови. Зѣ крайної радости не м旤ъ я таки разъ здергатися, тое гарне личко тон добромъ служанки поцѣловати...

Але пять листовъ, пять листовъ написавъ я уже до моего идеала, и не было жадного, жадного отвѣта — загадка, которую не м旤ъ я розвязати. Юрій розвязавъ мене ю ужасно, Юрій одного проклятого дня приславъ мене всѣ письма — розпечатані!

Если-бѣ въ той хвили побачъ мене стояла служанка, я бы зо злости ю на смерть — зацѣловавъ! Одно потѣшала мене: я м旤ъ мому солодкому Юрію подобную несподѣванку здѣлати, я отославъ ему всякий листъ его до Юлії.

Теперъ-же задумавъ я, дойти до цѣлі — силою. Треба було брата конечно отдалити, але не отдалити штилетомъ або отрутою, только двома крѣпкими раменами, который его возьмуть зѣ позної вечерної променады, который му очи завијутъ, который понесуть его въ далекій лѣсъ до пана злѣснаго Прокона Гайдукевича, где онъ таєвъ довго остане, поки я не заасекурую собѣ посѣданье любимої Юлії! Гайдукевичъ, посѣнака зѣ антенатовъ, не отказавъ мене участіи.

Але самого намѣрення не отривъ я злѣсному, боячися совѣсти его; я представивъ весь заговоръ яко шутку юнацкої фантазії. Если же братчикъ уже привитає лѣсъ, може и Гайдукевичъ дознатися истинного повода комедії.

И такъ наймивъ я людей и опредѣливъ вечеръ.

Коли-же надойшла фатальна пора, пойшовъ я підъ резиденцію, що-бѣ дивитися на принаднуу тѣнь Юлії зѣ дороги. Але годѣ було очи отворити, бо отъ густого снѣга свѣта невидко. Я смотрѣвъ за икою підводою, которая-бѣ мене до Гайдукевича завезла, бо мене палила жажда, побачити дорогої Юрія яко анахорета межи деревами камерального лѣса...

Ідѣйстно стоявъ підъ загородою возъ, а коли я іцо-ине почавъ съ хлопомъ годитися, взяли мене крѣпкія руки, заперли ротъ, завязали очи, завязали руки, и вергли мене точно въ возъ, а возъ покотився — куда? только Богъ и хлопъ и посѣпаки знали. Все тое збулося мигомъ въ глубокій тишинѣ ночі.

Сердце мое дрожало. Але скоро зрадѣвъ я, згадавши на брата, который може въ той хвили подобно прогулкою тѣшитися... Чи зайшла ошибка въ себѣ? Чи наймивъ я самъ сихъ людей? Але-жъ я имъ точно опредѣливъ мѣстце, где мой братъ що вечера при зоряхъ и при вихрахъ ходивъ съ любовною тugoю. Чи —

Але всяке чи було невѣроятне; я лишь тоє знавъ, що хустина надъ губою завијана немилосердно мене давила. О бѣдная моя машино до єдженя и цѣлованя! Я тебе такъ широко еще не отверавъ николи, николи при найбльше скучній повѣсти...

(К. б.)

ПЕРЕЯСЛАВСКА НОЧЬ.

Трагедія Галки.

ПЕРЕЯСЛАВСКІЙ СТАРОСТА.

АНАСТАЗІЙ, священикъ.

СЕМЕНЪ ГЕРЦІКЪ.

ПЕТРО КОРЖЕНКО.

ОПАНАСТЬ, его племянничь.

ЧУЖЕСТРАНЕЦЬ.

ЖИДЪ АВРААМЪ.

ЗАЦВИЛИХОВСКІЙ, офиціръ польскій.

МАРИНА, сестра Лисенкова.

КОЗАКИ — ПЕРЕЯСЛАВЦѢ — ПОЛЬСКИИ ЖОВНЯРЕ.

ХОРЪ.

(Дѣется въ 1649 г. въ городѣ Переяславѣ подъ великъ-день).

СЦЕНА I.

Петро. Чужестранець.

П. Чи дѣйстно правда, такъ якъ ты казавъ?

Ч. Чи Днѣпръ у васъ такъ широко розлився,
Що чутка зъ той стороны доходитъ
Якъ изъ Московицины?... Все Заднѣпровье,
Мовь грѣмъ его ударивъ, запалало.

Зъ лугобвъ, зъ ярбвъ выходять гайдамаки;
Овчаръ на списъ мѣня свою гирлигу;
Забувъ плугатиръ ниву — лемѣши,
Серпы идутъ на вѣйсковое дѣло;
Старі на коняхъ ъздятъ, и жѣнки
И дѣти поробились козаками.

Що-дня бѣжать до гетмана кравчины,
Страшенне вѣйско стало. Ляхъ и жидъ
Не мають мѣстца головы сковати.
Въ Покутѣ, по Подоли, по Волыни
Всѣ города повызволялись; скрѣзъ
Побили старостѣвъ, порозганили
Жовнярбвъ, замки отдались изъ-сили,
Въ церквахъ нигде служить не ма помѣхи,
И скрѣзъ, скидаючи кровавую одежду,
Йдуть козаки до церкви дяковати Богу.

П. Не дурно кажутъ: сподѣвайсь на Бога!
ОНъ милосердъ; хотяй и покарае,
А все таки змиуется опять.

Ч. Хиба обѣ семъ у васъ нема и вѣсти?

П. Та що тобѣ сказати, чоловѣче!

И радъ бувъ въ царство, та грѣхобвъ богацько,
Що зможе бѣдный городъ?...
Яки були ще дужчи и завзятчи,
Тѣ порозходились, або и побитї;
Зостались только дѣти, немочный,
Жѣнки та зрадники. Знайшлисъ бы може,
Що й стать на ворогобвъ були бѣ охочи,
Такъ проклятущи все въ наасъ отняли.
Ани шаблюки, ни рушницѣ, ани грошай...
Що дѣяти? — Гарәздъ, где сила есть.

Ч. (показуе на груди) Тутъ наша сила!

(показуе на небо) Тамъ надѣя наша!

А чоловѣкъ бувалый, много бачивъ;
Богато й самъ отбувъ и бѣдъ и лиха:
Бачъ, ока правого нема, и права
Рука отрублена . . .

Хоть золотомъ всего мене обвѣсь,
Оно не буде только цѣнитися,
Якъ отсї раны; черезъ нихъ я мушу
Украинцеви всякому сказати:
Дивись и знай, що й я служивъ родинѣ;
И ты, мой брате, такъ служить ей мусиши!
Отъ и тобѣ добродѣю скажу я:
Вы, бачу, всѣ жалкуетесь на лихо,
А выслобонитися — нема въ васъ силы.
Нехай чужи на смерть за васъ идутъ,
А вы кричати мете: от-се слава!
Нема ляховъ, вже мы усѣхъ побили!..
Нашъ панъ Хмельницкій має сильну силу,
И помочи всѣмъ городамъ раднѣйшъ!
Але бнъ только посылае помочь
До сихъ, котрій самій поподнимались —
Отъ — бачъ въ Каневѣ; се вже я самъ бачивъ.
П. А розкажи, якъ дѣялось въ Каневѣ.

Ч. А оттакъ: бачъ въ суботу се було
На мясницѣ. Усѣ ляхи и жиды,
Понапивавпись, зъ вечера гасали,
А ночью, паній, где кто впавъ, тамъ лягъ.
О-пѣвночи зазвонено у звонъ;
Скрѣзъ запала въ огоны; шумить, брящить;
“Смерть ворогамъ!” луною отдалося!
Ляхи, котрій при розумѣ були ще,
Почувши чвару, та мерщѣ збиратися;
Звѣстили старосту — той проклятушій
И въ городѣ не бувъ: весь день гулявъ
Въ монастирѣ, отки бнъ, супостать,
Прогнавъ чернцобвъ й наплюгъ позаводивъ —
Поки прочумались, ажъ глянь — вже трупомъ
Повинесеныхъ улицѣ набитій;
Избѣглось вѣйско; поки самопалы
Они змогли поставить и гарматы,
Обвиднѣло. И началася вѣйна!
Години не пройшло — вже русскимъ гибелъ
Совсемъ припала. Староста у городѣ
И высылае каптеляна: „Гей скажи имъ,
Що я на всѣхъ ихъ ласку покладаю,
Нехай лишь скорятся.“ Той только вѣйшовъ!
Не вспѣвъ розъявити рота, такъ и упавъ!
— Коли вмерать, такъ помремо! —
Однимъ гомономъ закричали, — Рѣжте,
Конайте наасъ — изгинемъ козаками! —
Скаженый староста велївъ за тое
Губити всѣхъ, все рѣзати и губити,
Старыхъ, малыхъ — ни жадно души
Щобъ не осталось. На таки заказы
Поднялося кровавое игрище,
Зачадѣвся зо всѣхъ куткобвъ каневѣ
И снѣгъ отъ крови танувъ якъ отъ сонца.
Ажъ до пѣдни ихъ рѣзали безъ щаны;
И всякъ, кому приходилася черга,

Закрые только очи, скаже: Боже!
Твоя се воля! — Съ тимъ и вѣкъ кончае...
Ажъ тутъ Господь заскавився надъ нимъ:
Где ни возьмись, кравчина гайдамаковъ
Съ Лисенкомъ — гей! и остушили городъ!
Ляхи почувши, кинули рѣзню,
И поспѣшили боронити замка.
А руски, отлигнувші, попридали
Оружье — та эъ середины на нихъ...
Мигъ-мигъ, и мигомъ вже Лисенко
У замокъ скочивъ. Сучи вороги
И ухи попускали. А Лисенко
Якъ подививсь, якій справляли бенкетъ
Они надъ русскими, гукнувъ своимъ —
Що-бъ всѣхъ ляховъ, жидовъ и уніятовъ
Всѣхъ до-останка изгубити. Се,
Казавъ, имъ буде дяка за невинныхъ.
Изъ половины прощеного-дня
Весь понедѣлокъ, до вторника въ ранцѣ
Давали недовѣркамъ добру шану:
На Тасминѣ ажъ горку нагатили
Жидовскимъ трупомъ, — вечеромъ и рано,
И въ ночь и въ день, все рѣзали; сѣмъ-тысячъ
Католиковъ пропало якъ.....
Жёнокъ, дѣтей, и винныхъ и безвинныхъ, —
Всѣхъ погубили...
Во вторникъ никого було вже бити;
У монастырь на старосту послали:
Съ своими всемостивыми, панами
Пріѣхавъ онъ, залитый у кайданы.
А вечеромъ усѣхъ пановъ спекли,
А старостѣ злупили шкоду. Такъ
Помстилися надъ ворогами наши!
У середу усѣ церкви отперли,
И правили молебенъ Богу въ дяку.
П. Гараздъ такъ лучилось. Бачъ, козави
Наскочили, а то-бъ всѣ пропали —
А ни за що. О такъ то, брате й намъ.
Що зробимъ мы, хочъ и пѣднимемося?
Побьють, якъ ту траву; у нашомъ краю
Ч. Отъ козаковъ не дождещя подмоги.
На що вамъ ихъ? Вы самі козаки.
Хиба чого въ Каневѣ сподѣвались?
Кому неволя замоторишне,
Тому все рѣвно — жити, чи умерти,
Той смерти самъ жаде. Пане-братье!
Або вже вы ляхами поробились,
Або ляхи не зобижаютъ васъ.
П. И где-то вже не зобижаютъ брате!
Якъ бы ты бачивъ — вчера, що-за соромъ!
Якъ уніатскій бискупъ до костела ѣхавъ
На литанію, а его колясу,
Везли дванадцять человѣкъ изъ русскихъ,
И жидъ бувъ вѣзникомъ! Онъ — погляди,

Семница бѣла — завтра великий-день; —
А мы не знаемъ свята, и въ церквахъ
Всѣ дни служенья не было: проклятій
Жиды не допускаются въ божу церковь,
На откупѣ святое держатъ. Добре,
Якъ завтра скинемось чимъ заплатити, —
Бо прійдется и празника не знati.
И се у васъ никто неворохнувся?
Двѣ чвары, брате, въ насъ было за рѣкъ.
Та що-жъ эъ того? Ляхи заразъ изгнали;
Переловили, повязали, повели
До старости — тамъ имъ было погибель.
Надѣялись было мы на одного,
Того уже нема!...
Ч. На кого-жъ?
П. Отъ на того Лисенка, що казавъ ты.
Бо онъ, коли ты знаешъ, чоловѣче,
Изъ нашего Переяслава. Роковъ
Зъ пять есть тому, якъ онъ насъ отцуався.
Онъ бувъ козакъ, и не злобивъ кормиги.
Коли на насъ Господь наславъ недолю,
Такъ онъ не стерпѣвъ, позбиравъ где-кого,
Тай учинивъ противъ Ляховъ тревогу.
Але было не съ силою. Ляхи
У сто разовъ були отъ нашихъ дужчи.
Поки они зберадись, ажъ Лисенко
И всѣ его козаки товариши
Якъ-разъ у глибци въ пана опинились.
Отъ и староста и зове до себе
Лисенка, и допытovатись взявся;
А той, якъ съ нимъ говорить, та якъ хватитъ
Пистоль у него, та якъ свисне въ груди,
Та у бкно — юрба ляховъ за нимъ —
Кричатъ, гукаютъ — онъ собѣ байдуже —
Та набѣжалъ до Алты на провалье,
Та въ Алту; тутъ за нимъ, мовь та крупа
Посыпалися кулъ. Богъ помоѓъ, —
Ни жадная его не зачепила,
И переплынувъ онъ собѣ щастливо
Ажъ на той берегъ. Отъ-тогдѣ вже мы
Не бачили его. Ляхи шукали,
Повчевертата-ста червоныхъ помагались
Тому, кто приведе его; та дарма.
Отъ се-жъ якъ чутка пронеслась у насъ,
Що онъ воює та ляховъ псує,
Такъ поговорювавъ у насъ народъ,
Що може онъ, якъ не забувъ своихъ,
То може й прїде высlibonить насъ.
Ехъ, братику надѣялись было мы,
Та й те надѣянье уже пропало.
Ч. А чомъ?
П. Хиба не чувъ про ту причину,
Що съ нимъ була: сердега воювавъ,
Та вже довоювався. Випневецкій

Поймавъ его въ Немировѣ, казали.
Не знаю; кажутъ, може и брехня...
Та вже бѣ тобѣ про тое знати лучше.
Ч. Та чувъ и я... носилась чутка всюды.
(звонятъ)

П. Ну слава Богу? (здѣймающи сличокъ и хрестится)
Се мабуть, панъ-отець нашъ Анастазій
Вмоливъ жидѣвъ; дозволили служити.
И то, сердечный, вчера день цѣлый
Ходивъ зберати гроши по дворахъ;
Такъ сучя жида за кажду службу
По пѣвдесятка золотыхъ дубить. Охъ
Теперь то... може й завтра на великъ-день
Достанется ще Богу помошитись.
Якъ споману я прошлай давній лѣта,
Ажъ сердце рвется. То була година!
Було-сподобить насъ Господь дождати
Велико-дня, то ажъ неначе свѣтъ
Повесельшае; все такъ пріязно,
Такъ радѣстно; якъ прайде свѣтлый день —
Каждѣсенькій и горе позабуде;
Никто тобѣ сумненько не погляне;
И всѣ отъ сердця дякуютъ все Богу.
А що теперъ!! О Боже милосердный!
На що-же такъ дѣтей своихъ караешъ!
(Д. б.)

ДѢВІЦЯ ЗВѢЗДЪ.

(Еврейскій мітъ.)

Егова смотрѣвъ на землю. Чоловѣкъ ставъ ложью своего начала. Шаль владѣвъ на престолѣ ума. Злоба прозвала себѣ разумомъ, страсть любовью. Тяжко тиѣвався Егова.

У стопъ Либана, въ тѣни кедра, золотыми овочами и цвѣтами востока овитая, на принадѣмъ березѣ ясной рѣки, стояла хата Аонія доброго, въ дали отъ городовъ людей. Аоній проживавъ тутъ съ Естерою, своею доњкою, Естеръ жила якъ кедры и цвѣты; гадка еи була нѣмымъ поглядомъ до Бога, молитва була блискучою росою красного, мягкого ока. Аоній звавъ ю послѣднимъ ангеломъ земли; Егова любивъ послѣднаго ангела земли. Але Еговы лице закрывъ жалъ.

Азаель и Самхазій, духи-слуги пріѣшли передъ Егову. — Творче, — казали они — коли ты людей сотворивъ, говорили мы: чимъ есть человѣкъ, шо про него тамишъ? Тревога духобѣ догадовалась проѣльти. — Горе вамъ смѣлій духи — отвѣтивъ Господь въ громахъ — земля для человѣка, человѣкъ для земли! — кто замѣнитъ сына земли? — Сыны неба! — отвѣчали шаленій — такъ, тихо и вѣрно хочемо ходити по земли. — Вы упадете, якъ люде, остерегавъ

Егова. — Ангелы молили, Егова закрывъ сіурнымъ сумомъ. Азаель и Самхазій полетѣли на землю.

Серафъ досвѣта читавъ въ книзѣ природы; а передъ его лицемъ розвалилися буквы, кедровій верхи и колось жита, море свѣта и роса на рѣницахъ цвѣтѣвъ; Аоній и Естеръ молилися, а Аоній лишивъ розмоленую, и пойшовъ до своихъ ягнятъ. Тогда Естеръ стала озорена; звуки арфъ дрожали боязко и радо, и думала, зъ сердця идуть звуки, щобы всѣ загадки розтвоковати; Азаель и Самхазій въ небесній красотѣ стояли передъ ангеломъ земли, а Самхазій дрожавъ, Азаель горѣвъ. Хвалебенъ збрницъ — якъ убогій видѣвся бнъ Самхазію противъ солодкои пѣсни сихъ зрѣницъ; кругъ сонця, якъ убогій противъ тихої глубини сихъ взорѣвъ! Самхазій любивъ, Азаель палився. Самхазій приступивъ до дрожачои, перша слеза оросила лица ангела; Азаель обвився рожевою свитою небесь и взавъ руку дрожачои. Самхазій говоривъ, моливъ сердечно, слезаво, Азаель тисъ дѣвчину до своеи груди, лыскавицъ били, цвѣты брачную пѣсню звонили, але глухо запушмѣвъ кедровій ббръ Либана; Елоа, архангель, гнѣвно перелетѣвъ надъ верхами лѣса. — Будь мою — казавъ Азаель — и небеса прославлять тебе царицею! — Люби мене — заговоривъ Самхазій — и стань ангеломъ моего сердця! —

Естеръ дрожала, она любила мягкого ангела, але она не могла рѣшати; Азаель бачивъ туу борбу и думавъ о побѣдѣ. Ужасно крикнула Естеръ: Азаель, я твоя, ино скажи величине слово, що тя до небесь несе. — Въ горячої страсти сказавъ Азаель тое слово; тогдѣ приступила Естеръ до сумуючого Самхазія и заговорила: Любишъ мене — тожъ скажи святое слово, що ангела зъ небесь на землю несе. — Омъ! — каше Самхазій ридаючи — николи вже не побачу неба; даю га за твою любовь! — Вертаюся! — прослезъла Естеръ, и споглядаючи на ангела, тихо заговорила: Яо! Яо! — Тогдѣ цвітучая хмарка упала на землю, и понесла дѣвчину генъ високо. Самхазій плакавъ въ-голосъ, Азаель бурею полетѣвъ до пустарныхъ деберь...

Естеръ молилася у престола любови. — Ангеломъ невинности — казавъ Егова — земля тебе прославитъ; Хима зове тебе звѣздою; въ грѣхи запавъ свѣтъ, Самхазій плаче свой грѣхъ. Лети на родимую землю, хорони правду, подай отраду Самхазію; бнъ зъ любови упавъ; я не гиѣваюся, и его колись за кличу!

И найшла Естеръ Самхазія, якъ плакавъ підъ кедрами, надъ цвѣтами; и стала ему ангеломъ сердця и неповинности ангеломъ.

Ц.

ДО РИМА.

Э́ „Мортона.“

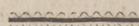
Люду! чи вѣришъ въ евангелье крови?
Спи — о не спи, бо трѣсне грудь,
Трѣсне, не буде арфою любови...

О будь великимъ и фениксомъ будь!
Плачень — не плачь, бо мы зваленіи боги.
Когорты двиглися — ты спишъ,
Духи старинній тислися въ пороги,
А ты слёзою ихъ витаешь линъ...

Урии червонній рвешъ зо дна руинъ,
Зо дна руинъ не рви батьківъ!
Рома старая кличе зъ розвалинъ:
Чого ты народа змартишъ?
Чи не разбудятся замерлі дѣти,
Звалити стоголову лютъ?
Рома новая! где тѣ неофиты?...

О будь велика и фениксомъ будь!
Видинъ, ожили кости пантеонівъ.
А тутъ твоихъ оковбъ звонъ,
Нѣсна рознуки и молитва стонбъ,
А тутъ зъ широкихъ моря пѣнъ,
Зъ груди ущелій и зъ вульканбъ груди,
Зо дна мармурбъ дорогихъ
Ехъ говоритъ: люде, люде, люде!
Говорить ехъ: где апостоль ихъ? — —

Славиг.

О степахъ и пущахъ.

(Продовженіе)

Гионгну, брунатне племя наступшое, — рода тукузского, с. е. турецкого — жило въ широкрѣнныхъ салашахъ на высоко положеномъ степѣ Гоби. Часть того племени, довгій часъ небезпечного для хинской могучести, зостала вышертою дальше на югъ до Азіи осереднои. Той прудъ народбъ провадився дальше черезъ Азію осередну беспрестанно, ажъ у глубину краю Финівъ, лежачаго у стопъ Урала. Зъ-отсн-то розлилися Гунны, Авары, Хазары и іншіи орды мѣшанцівъ зъ всякихъ расъ азійскихъ. Тѣмы гунскихъ войскъ появились первые надъ Волгою, потомъ въ Паноніи, а познѣйше надъ рѣкою Марне и надъ берегами Пада, розносчи страшеннное розореніе по інвахъ уже хорошо управленахъ, где отъ часобъ Антенора творчій духъ человѣка ставлявъ памятники била памятниківъ. Такимъ заджумленымъ подувомъ повѣяло изъ пущъ могольскихъ, а на шарѣ краю передъ Альпами, зовяла нѣжная цвѣтка искусства, довгій лѣта плекана.

Але отвернѣмся отъ степейъ сольныхъ Азіи, отъ вересачовъ въ Европѣ, каждого лѣта квѣтчаючихся краснымъ медовымъ цвѣтомъ, отвернѣмся такожъ и отъ голыхъ пустынь Африки — а перенесемъ нашую увагу на рѣвнины южной Америки, которыхъ образъ я уже зачавъ простыми чертами закладати.

Однакожъ образъ такій принадный лише для своеи дикон красоты. Не узришъ тутъ ни оазы, которая бы ти пригадовала людей, що давнѣйше тутъ жили; нема тутъ ни камення обтесаного, ни здичѣлого якого овочевого дерева, якіи бы свѣдчили о трудѣ племенъ загибшихъ.

Той заулъ земли, широко розлогій, представляє лише свой тепрѣшній видъ, якъ бы не мавъ ніякої спѣльности съ судьбами людей, а бувъ все лише толокою свободного життя звѣрять и ростинъ.

Сгепъ той тягнется отъ прибережнаго ланца въ Каракасъ ажъ по лѣсы Гуаны, отъ горъ снѣжныхъ въ Мерида, на которыхъ стоцѣ есть озеро содове Урао, за святое держане, отъ бобонныхъ Индіанъ, ажъ по велику дельту, що творитъ Ориноко съ моремъ. На югозападѣ протягнувся бѣль мовъ отнога морская тогобочь рѣкъ Мета и Вайхада, ажъ по еще досн незвѣданій жерела рѣки Гавіаре и по одинокій пень горъ, который Ишпане, подбивши тѣ стороны, въ буйнѣйшій маніи назвали Paramo de la Suma Paz, с. е. хороше сѣдлице вѣчного мира.

Обшаръ того стена занимае около 16.000 миль квадратныхъ. Не маючи докладнѣйшихъ знаній географическихъ представляно его яко площину, въ рѣвнѣй широкости протягаючуся заедно ажъ до протоки Магелянскои; не уважаючи на лѣсную рѣвнину рѣкъ Амазоньскои, докола оточеную травными степами Апуре и Ля Плата. Пасмо Андѣвъ въ Кохабомба и громада горъ бразилійскихъ стрѣтилися поодинокими ярмами межи провинцію Чикитосъ и узкодоломъ Вайлабеля. Узка долина сполучае гиляю рѣки Амазоньскои съ Пампасами Буеносъ-Айресъ, который три разы большую просторъ заняли якъ Льяносы Венезуэль. Але-жъ бо и розлѣгъ есть такъ великій, що ихъ сѣверна кончина порастае пальмовыми гилями; навпаки-жъ южную покрываютъ отвѣчній майже леды. Особенностью сихъ Пампасовъ есть туну (Struthio Rhea), птица до казуара подобная; тоже и здичѣлый песъ, що численными громадами подземній пещеры замешкую, але часто кровожадно и человѣка нападае, за котрого оборону его першіи племянники вѣрно боролися.

Льяносы або рѣвнини Америки южной найбѣльше на сѣверъ положеній, разпостерлися въ теплинѣ, такъ якъ и найбѣльшая часть пущи Са-

гари. Мимо того они въ кождомъ полугодѣ приберають инакшій видъ; разъ суть геть совсѣмъ на-гіи и пустыни, мовь ливійске море пѣсчане, другій разъ же поросли травою, якъ много степовъ Азіи осереднон.

Тяжкій то справдѣ, але и занимаючій трудъ, въ заводѣ загальни землеписи рѣвнати природній свойства розляглыхъ краинъ, и представляти въ немногихъ чертахъ выслѣдки того порбвання. Всякіи по части еще мало розвитї причини уменьшаютъ засуху и тепло нової части свѣта.

Тыи суть: узкость суходола многорако врѣзаного въ сѣверній околицѣ теплобвщины, где отъ плынної подставы атмосферы менше огрѣтый воздухъ до горы стремитъ прудами; велика розлогостъ къ обомъ бѣгунамъ ледами покрытымъ; вольний океанъ, по которому холодныи, поворотниковій вѣтры надморскіи повѣвають; плоскость восточного побережья; пруды зимної воды морской стороны антарктическихъ, зъ начала отъ югозапада на сѣверовостокъ закермованій, а подъ паралельнымъ кругомъ 35° южной широкости о береги Хили ударяючіи, которыми потомъ вздовжъ побережья

Перу на сѣверъ ажъ до капа Парина поступаютъ, а потомъ наразъ скручаются; множество въ жерела богатыхъ пасемъ гористыхъ которыхъ щовбы снѣгомъ покрытій, выстають по-надъ всѣ версты облачовъ и суть причиною прудовъ воздуха, спывающаго заедно по ихъ стокахъ; обильность водъ въ рѣкахъ незмѣримо широкости, котрой по многихъ выхилахъ и выкрутахъ завсе на побережью найбѣльше отлогомъ у море вплывають; степы безъ пѣсковъ и тому повольнѣйше и слабше разпалляючіи: непроходимій лѣсы, що порастаютъ площину рѣками часто перерѣзану, подъ рѣвноденникомъ положену и въ глубини краю, где горы отъ океана найбѣльше суть: отдаленыи, вызывають огромній масы воды частю всякои, частю въ собѣ выробленои: — всѣ тыи отношенія надають плоскій части Америки климатъ, который влагою и холodomъ дивно рѣжнится отъ климата африканскаго. Въ нихъ то лежить причина того буйного зроста и сочистоти ростинъ и тои крещатости деревъ, що надае властивую вдачу краямъ нового свѣта.

(Д. б.)

ФЕЛЕТОНЪ.

Чешская литература.

(1774—1848)

(Дальше)

Отрадную перемѣну въ тѣмъ положенію должно приписать закону, который готовивъ совершиенную загибелъ чешскаго языка. Въ 1774 г. изданъ указъ о основанію нѣмецкихъ школъ въ Чехіи и Моравіи, въ городахъ чисто славянскихъ, щобы розширити рѣчи нѣмецкую по цѣлѣ имперіи и изгнati вѣвъ прочіи языки. Іосифъ II. бажавъ черезъ нѣмецкій языкъ изъ вѣвлякіхъ частей державы образовать одинъ загаль; биъ надѣявся, що съ тымъ языкомъ и образованостъ легше розширитися въ его имперіи; но щобы Чехи охотно отцуралися свого народного говора и стали учитися по нѣмецки, тое безперечно не приходило на умъ Іосифу II. Однакожъ при кождомъ случаю стала заявлятися въ самыхъ Чехахъ нелюбовь до родного языка: дворяне, мѣщане и всякий, кто бувъ порядно одѣть, соромилися говорити своею мушкицю бесѣдою... И такъ тотъ указъ о заведенію нѣмецкихъ школъ на чешской землі положивъ первую основу для красної будучности чешского народа и чешской словесности.

Але якъ могла германізація молодѣжи чешской прорудити народъ? Тѣ новыи, хотя и нѣмецкіи, школы були лучше устроеній якъ прежніи, въ которыхъ бѣльше старались укрѣпiti молодѣжъ въ бобонности, якъ научити хосеннаго. Знакомство съ численными дорогоцѣнностями нѣмецкой литературы обогатили скоро збѣдиѣный духъ народа чешского: бобонность пала передъ силою просвѣты, и умъ Чеха принялъ давную ясность. А зъ другої стороны

вѣничалося заведеніе нѣмецкого языка въ школахъ хорошими наслѣдками. Чехи уже ясно видѣли, що Нѣмцѣ задумали повное задавленіе ихъ родного языка, и тое пробудило во многихъ пригасшую любовь къ погордженой рѣчи. Головою сихъ защитниковъ родимои бесѣды бувъ потомокъ однои изъ старшихъ дворянскихъ родинъ въ Чехіи, графъ Кинскій. Могучимъ словомъ боронили родную рѣчу и другіи сыны народа чешскаго: Тамъ, Руликъ и иные пригадаютъ своимъ родимцямъ священій права ихъ языка, его богатство и прежнюю славу.

И до-теперь еще представляє литература чешская цѣлый рядъ такихъ апологій. Чешскіи патріоты не переставали, хотя и безцѣнно рѣчю, говорити о богатствѣ своего языка, и стали твореніями вѣвлякого рода обогачати нину питомого слова. Репрезентантами того періода: Крамеріусъ, братъя Тамове, Руликъ, Томеа. Огромное число ихъ твореній не має великої цѣнны; будучи писанія на-скоро, для конечности дня, они не могли бути хорошо обѣланій; впрочомъ и найстрожайшій критикъ не осудить ихъ за языкъ, все прекрасный и чистый. Першое мѣстце въ тѣмъ отношенію належитъ по праудѣ честному Крамеріусові. Онъ писавъ языкомъ такъ хорошимъ, що его рѣвняли самому Велеславину; и дѣйстно походивъ биъ на того знакомитого писателя Рудольфоваго вѣка изъ многихъ згліадовъ. Подобно ему бувъ Крамеріусъ не только писателемъ, но и переводчикомъ, издателемъ, коректоромъ и сотрудникомъ; бувъ, такъ сказать, осередкомъ тогдѣшної словесности.

(Д. б.)

За-для зайдшого великоднаго празника не змогла наша типографія тое число при многихъ другихъ дневникахъ напечатати. Про тое издаются будущаго тыждня два числа.

БОЯНЪ выходитъ кождого 1., 8., 15., и 22. великимъ листомъ. — Пренумерата: на годъ: 5 зол. А. В., на поль года: 2 зол. 50 кр., на четверть года: 1 зол. 40 кр. — Грошіи передпл. адресуются до пчт. Редакціи Слова, ч. 144 м. або до Администрації Бояна, ч. 193 м. — Матеріали присылаются и адресою: Володиміръ Я. Стебельскій, ч. 145 м

Издае и отвѣчае за редакцію: Стефанъ Гучковскій.

Зъ печатнѣ Ставроп. Института.